

Den 3. maj 2017

Beretning ved møde i Det Udenrigspolitiske Selskab, v/ Brita V. Andersen

I fugleflugtslinje er der 981 km fra København til Hvideruslands hovedstad Minsk. Det er godt 20 km længere end til London og knap 50 km kortere end til Paris. Når man så yderligere tager i betragtning, at Hviderusland grænser op til tre EU-lande: Letland og Litauen og Polen, så kommer vi ikke uden om, at vi er genboer. Alligevel er det en hvid plet på landkortet!

Forklaringen på den relative anonymitet skal måske findes i historien: Fra 1200-tallet og femhundrede år frem indgik det først i det litauiske storfyrstendømme og dernæst i det polsk-litauiske rige. I slutningen af 1700-tallet blev det gradvist indlemmet i det russiske imperium, og fra omkring 1920 og frem blev det en sovjetrepublik. Først ved Sovjetunionens opløsning i 1991 blev Hviderusland en selvstændig stat.

To år senere blev den dengang 39-årige Lukasjenka ved et relativt frit og fair valg valgt til præsident. Han begyndte hurtigt at samle magten hos sig selv: gennemførte folkeafstemninger, der gav ham mere magt og ændrede forfatningen. Oppositionspolitikere blev fængslet eller forsvandt, og efterhånden fik Hviderusland i Vesten prædikatet 'Europas sidste diktatur'. Og bortset fra at man de seneste år har set små tiltag i retning af økonomiske reformer og en vis åbning mod Vesten, så er det stadig dér vi står.

Lidt facts: Arealmæssigt er Hviderusland fem gange så stort som Danmark, men har under 10 mio. indbyggere. Over en tredjedel af arealet består af store, næsten mennesketomme skove, hvad vi fik en lille fornemmelse af, da vi i bus kørte fra Minsk til Vilnius. Det er ikke for ingenting, at Hviderusland indimellem beskrives som Europas lunger.

Næsten halvdelen af landet er opdyrket, og selv om Hviderusland ikke ligger i det egentlige sortjordsbælte, er jorden frodig. Landbruget består stadig primært af store statsbrug, og det bidrager med omkring 9 pct. af BNP og beskæftiger ca. hver tiende ansatte.

Ved selvstændigheden var der en forholdsvis moderne industrisektor, og industrien bidrager i dag med godt 40 pct. af BNP. Man især er stolte af sine traktorer, som i sin tid blev solgt til hele Sovjetunionen. Men virkeligheden er, at hviderussiske produkter kvalitetsmæssigt ikke kan konkurrere på verdensmarkedet. Moderniseringen inden for både landbrug og industri er gået langsomt, og det hænger sammen med, at ca. 75 pct. af økonomien stadig er statsstyret, samt at Lukasjenka har været uvillig til at nedlægge urentable statsbrug og fabrikker. Den konkurrencefordel, som industrien har haft og stadig til en vis grad har, skyldes billige energileverancer fra Rusland.

Et område, hvor man dog udmærker sig, og hvor man er fuldt på højde med Vesten, er IT-sektoren. De, der spiller computerspil, er højst sandsynligt stødt på 'Worlds of Tanks', der er et internetbaseret spil, udviklet af det hviderussiske firma WARGAMING.NET, som i dag er verdensomspændende.

Hvideruslands økonomi er tæt knyttet til Ruslands. Økonomiske nøgletal viser, hvor stor afsmitning den økonomiske krise i Rusland har haft på Hviderusland. I 2015 faldt BNP således med over 4 pct. og i 2016 med 2.6 pct.

Ved udgangen af 2015 var BNP per capita på 17.700 \$ i købekraftkorrigerede tal mod knap 6.000 i 2000. Det er på niveau med Bulgarien, men langt, langt over tidligere sovjetrepublikker som fx Georgien, Armenien, Ukraine og Moldova. Der er den interessante detalje, at ser man på faldet i BNP per capita i 2015 og sammenligner de ikke-købekraftkorrigerede tal med de købekraftkorrigerede, så er faldet i sidstnævnte bemærkelsesværdigt lavere. Så selv om BNP er faldet, er levestandarden ikke faldet tilsvarende.

Med til historien hører, at i modsætning til fx Rusland er indkomstfordelingen forholdsvis jævn, og det betyder, at den velstandsstigning, der alt andet lige har fundet sted siden år 2000, har medført et betydeligt fald i andelen af fattige, fra over 30 pct. i 2000 til 5 pct. i 2015.

MEN ét er de facts man kan læse sig, noget andet er hvordan det ser ud i virkeligheden, og det var netop ét af formålene med Selskabets studieture.

Hvis jeg skulle sige det helt kort, så så det meget bedre ud, end jeg havde forventet. Minsk er en ny by. Den blev stort set lagt i grus under Anden Verdenskrig, så størstedelen er opført efter 1945 med brede boulevarder, åbne pladser og huse i en typisk 'Stalinklassicistisk' stil. De var velholdte, gaderne var ekstremt rene, og der var fortovscafeer, lækre restauranter, ja endda en Hugo Boss butik, og folk på gaden var overvejende velplejede, velklædte og venlige!

Det indtryk blev bestyrket, da vi besøgte Nesvizh-slottet 115 km sydvest for Minsk. Det er i høj grad landbrugsland vi kørte igennem, og både markerne og de huse vi passerede så velholdte ud.

Men selvfølgelig er virkeligheden mere kompliceret. Gennemsnitslønnen per måned er ca. 800 BYN, dvs. omkring 3000 kr., mens mindstelønnen kun er 265 BYN, lige knap 1000 kr. Og jeg går ud fra, at pensionerne er endnu lavere.

Så fortovscafeerne og den fine restaurant 'Café Paris', hvor vi betalte 650 BYN for en ganske udmærket middag for 6, er forbeholdt de få. De samme gælder det enorme underjordiske indkøbscenter, som ligger lige ved siden af Hotel Minsk, hvor vi boede. Jeg konstaterede i hvert tilfælde, at kassekøerne i det velassorterede supermarked ikke var lange, og at hovedparten af dem, der gik rundt i centret, var teenagere, som gik og osede og hyggede sig.

Jeg var også inde i en – formentlig statsejet – dagligvarebutik, hvor priserne i højere grad var tilpasset lønniveauet, bl.a. kostede et stykke ost (ca. 200-300 g.) lige under en BYN, og et halvt kilo svinekød omkring halvanden. Til sammenligning kostede de pirogger jeg købte i det fine supermarked midt i Minsk i gennemsnit en BYN per stk.

Det kan være svært at forstå, hvordan man overlever på mindstelønnen for ikke at tale om pensionerne. Og problemer med at få pengene til at slå til, magtesløshed og usikkerhed – de fleste er fx ansat på etårige kontrakter – er måske en af forklaringerne på, at Hviderusland har verdens højeste forbrug af spiritus, og at gennemsnitsalderen for mænd kun er 67 år.

DET UDENRIGSPOLITISKE SELSKAB
THE DANISH FOREIGN POLICY SOCIETY

Hviderusland er absolut ikke en hvid plet. Efter fem dage tegnede der sig et særdeles broget billede med både godt og skidt. Én ting vil jeg dog fremhæve: Det er den imødekommenhed vi blev mødt med alle vegne, fra den hviderussiske ambassade i Helsingfors, over vore mødepartnere uanset om de var fra civilsamfund eller offentlige myndigheder, til folk man mødte i butikker og på gaden.

Som en af mine medrejsende en dag sagde: ”Sig mig, smiler folk her ikke mere end i Rusland”? Og jo, det gør de!

Brita Vibeke Andersen